

Emlékezés dr. Bleuer Miklósr (1815–1900)

Tavaly nyáron a nyíregyházi zsidó temetőben rácsodálkoztam egy 18 évesen elhunyt lány, Bleuer Rózsa gyönyörű síremlékére. Ennek a pillanatnak több folytatása is lett: egyrészt született egy Sófár-cikk az ő rövid, megrendítő életének történetéből; másrészt megismerkedtem és összebarátkoztam a Bleuer család ma élő kedves, rokonzenyes két tagjával, Demeter Katalinnal, majd dr. Berend Katalinnal; harmadrészt pedig a kutatás és a leszármazottakkal való beszélgetés, levelezés során kibontakozott előttem egy olyan család – sikerekkel és tragédiákkal kísért – története, melynek számos tagja elévülhetetlen érdemeket szerzett Szabolcs megye, sőt az egész ország gazdasági, kulturális és egészségügyi életének fölemelésében, gazdagításában, a közjó szolgálatában. Ennek a családnak volt tagja a nagykállói dr. Bleuer Miklós, akinek halálakor a Magyar Királyi Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium rendeletben fejezte ki részvétét, Szabolcs vármegye közönsége pedig a közgyűlés jegyzőkönyvében öröközte meg emlékét. S részvétnyilvánító levelet küldött a feleségnek Damjanich Jánosné, a vértanú tábornok özvegye is.¹

Ki volt ez az ember, akit megye- és ország-szerte ekkora tisztelet övezett? Akit Jós András „testi lelki öreg zsidó barátjának” nevezett, s gyakran emlegetett nagy szeretettel és tisztelettel visszaemlékezéseiben. S akire az a megye és az a város, ahol áldásos tevékenységét kifejtette, talán már nem is emlékszik...

Bleuer Miklós a Szabolcs megyei Karszon született 1815-ben egy földbérlő zsidó házaspár, Bleuer Sámuel és Klein Eleonóra gyermekeként. 1844-ben orvostudori diplomát szerzett a pesti orvosi egyetemen, s ettől kezdve haláláig Nagyállóban élt. 1846-ban vette feleségül Bleuer Annát, akivel két évtizedig tartó házasságát szép gyermekáldás kísérte. A hat gyermekből négyen érték meg a felnőttkort: Berta, Béla, Lenke és Ilka, két kis sírkő pedig arról tanúskodik a nagykállói zsidó temetőben, hogy két fiacskájuk még gyermekkorában meghalt. 1867-ben az édesanya is követte őket, s a megözvegyült Bleuer Miklós egy keresztény lánnyal, Láng Máriával kötötte össze az életét. De mivel az akkori törvény a zsidók és nem zsidók házasságát nem engedélyezte, hivatalosan nem léphettek frigyre. Erre csak 1895. október 1-jén kerülhetett sor, a polgári házasságról szóló törvény életbe lépé-

sének napján. Kapcsolatukból három gyermek született: Miklós, László és Margit.²

Gyermekei és azok leszármazottai között találunk kiválóan gazdálkodó földbirtokosokat, neves ügyvédet, egyetemi tanárt, híres orvosokat, szépírói, illetve szakírói vénával rendelkező embereket, az első világháborúban kitüntetett hősokeket, díszpolgárrá választott lokálpatriótát, aktív közéleti személyiségeket. De bármilyen munkát is végeztek e nagy család tagjai, közös jellemzője volt valamennyiüknek az emberi jóság, a nehéz helyzetben lévőknél való segítség, annak a szűkebb és tágabb közösségnek az önzetlen szolgálata, amelyben éltek.

Bleuer Miklós Nagyállóba kerülése után törvényszéki orvosként dolgozott, a szabadságharc idején ő volt a nyíregyházi honvédkórház főorvosa, majd ő lett Szabolcs megye főorvosa.³ Később pedig a körorvosok és járásorvosok nehéz munkáját végezte lelkiismeretesen és nagy szaktudással. A különböző betegségek gyógyítása közben szerzett tapasztalatait időnként az Orvosi Hetilapban is megosztotta. Hivatását második házasságából született két fia folytatta, majd egyikük

gyermeke és unokája is – megteremtve ezzel egy neves orvosdinasztiát.

1863-ban a nagykállói születésű és ekkor ott tevékenykedő dr. Korányi Frigyes egy szükségkórház létrehozását kezdeményezte a városban. Az e célra megalakult „Szabolcsmegyei Kórház-egylet”-be rendszer tagként természetesen belépett Bleuer Miklós is, s ezzel kötelezettséget vállalt hat éven át a kórház anyagi támogatására.⁴ A későbbi igazgató, dr. Jós András áldozatos munkával megyei kórházzá fejlesztette az intézetet, s e szervező munkában és a kórház anyagi segítésében Bleuer Miklósnak is jelentős szerepe volt.

A fővárosból vidékre visszakerült, széles látókörű, nagy intelligenciával, tenni akarással és kitűnő szervezőkészséggel rendelkező Bleuer doktor, aki diákként közvetlen közletről tapasztalta meg a reformkori pezsgést, azonnal fölismerte, milyen feladatok várnak a város fejlődéséért és a közjóért munkálkodni akaró értelmiségire. Erre az egyik lehetőséget a hivatásától szokatlanul különböző területen találta meg: 1865-ben két társával megalapította Szabolcs vármegye második takarékpénztárát, melynek évtizedekig ő volt az igazgatója. Az 1900 körül megjelent megyei monográfia így jellemezte az intézetet: „E takarékpénztár valóságos kultúrhistóriai feladatot töltött be. A mellett, hogy főfeladatát szem előtt tartva, részvényesei részére szolid, alapos munkával elért nagy osztalékot biztosított, az emberbaráti, jótékonyági és a művelődés előmozdítására irányuló alapításoknak és adakozásoknak egész seregét létesítette...”⁵

Bleuer Miklós és társai tudták, hogy a polgárosodás, a széleskörű művelődés egyik alapfeltételét kell mindenekelőtt megteremtteni, s ez egy állami középiskola. Ezért kezdeményezték 1868-ban egy minden hitfelekezet számára közös reáliskola megalapítását, s ezért vállaltak érte a létrehozásakor és működése során is jelentős anyagi áldozatokat. A kállóiak által csak „Érdekeltség”-nek nevezett iskolátámogatói kör, melynek egyik leglelkesebb, legaktívabb tagja Bleuer Miklós volt, példátlan szívóssággal, elszántsággal és nem mindennapi áldozatokat hozva küzdött hosszú éveken át azért, hogy ez az iskola az állami támogatás hiányában is fennmaradjon, sőt bővüljön. Ehhez biztosíta-

4 Dr. Fazekas Árpád: Korányi Szükségkórházának alapítási okmányai. Orvosi Hetilap, 1986. 46. 2821-22.

5 Magyarország vármegyéi és városai. Szabolcs vármegye. Szerk. Borovszky Samu. Budapest, é. n. 322.

2 <https://www.geni.com/people/Mikl%C3%B3s-Bleuer-Dr/6000000020707013904>

3 Budapesti Hírlap, 1900. márc. 4. 10.

ni kellett a lehetőséget arra, hogy a szegényebb sorsú gyerekek is tanulhassanak. E célból alakult meg 1878 tavaszán dr. Bleuer Miklós felhívására a *Főreáltanodai Segélyegylet*, melynek elnöke is ő lett.⁶ Ehhez társult a Takarékpénztár azzal, hogy 4–6 szegény tanuló teljes ellátását magára vállalta.⁷ Bleuer Miklós ugyanis nem csupán okos reformer, de – Jósa András szavaival élve – „*arany szívű*”, szociálisan érzékeny ember is volt. Az iskola diákjait magánemberként is rendszeres jutalmakkal ösztönözte jó tanulásra. A Nyírvidék évről évre beszámol azokról az arany-pénzben kiosztott jutalmakról, melyeket a legjobb bizonyítványt elérő, legjobb magaviseletű növendék, a legszorgalmasabb tornász vagy éppen a németből legjobb fordítást készítő diák kapott tőle teljesítményéért. 1881-ben a reáltanodának ajándékozta 72 darabból álló értékes éremgyűjteményét is. A vallás- és közoktatásügyi miniszter leiratban fejezte ki az adakozónak „*meleg köszönetét és elismerését a közművelődésnek újabban hozott áldozatáért.*”⁸ 1895-ben az iskola jövőjének biztosítása érdekében mozgalmat indítottak, hogy a szűkebb körű képzést nyújtó reáliskola algimnáziummá alakulhasson. Az akkor már 80 esztendőes Bleuer Miklós vezetésével küldöttség ment Kállay András főispánhoz, hogy támogatását megnyerjék, majd pedig a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez küldték el kérényüket, melynek egyik aláírója szintén Bleuer Miklós volt. Szándékukat siker koronázta: 1896-tól a nagykállói középiskola algimnáziumként működött tovább.⁹ Az idős orvos a gimnázium tanulói számára 1898-ban 125 forint¹⁰ alaptőkével egy jutalomdíj alapítványt hozott létre.¹¹

Bleuer doktor korát meghazudtoló, csodálatra méltó erővel, lelkesedéssel és áldozatkészséggel munkálkodott még élete alkonyán is. Hazafias és emberbaráti érzéseinek egyik szép megnyilvánulása volt a millennium évében hozott intézkedése. A Takarékpénztár a nemzeti ünnep alkalmából elhatározta, hogy májusban az összes alkalmazottjának kéthavi fizetést ad, s a nyugdíjalapba az

1896-os esztendőt háromszorosán tudja be. Bleuer Miklós vezérigazgató ezt a második fizetését nem vette föl, hanem alapítványként a nagykállói középiskolának ajándékozta olyan céllal, hogy ennek az összegnek évi kamatait a magyar történelemből legjobb előmenetelt tanúsító növendék kapja.¹²

Segítő keze mindig ott volt, ha fontos ügyet kellett szolgálni. 1897-ben dr. Jósa András és dr. Hampel József ásatásokat tervezett a Nagy-kálló határában lévő Nagy-Korhány nevezetű halomban. A hely nevéből ugyanis azt sejtették, hogy ott hun eredetű leleteket találnak. Ám valakinek fedeznie kellett e régészeti

Dr. Bleuer Miklós síremléke
(Csanádi Gábor fotója)

munka költségeit. Jósa András egy szaklapban így számol be erről: „*A nagykállói Korhány fölsása dr. Bleuer Miklós úrnak köszönhető, a ki a közélet terén hazafias érzélemmel, önzetlennül, buzgalommal és eredményesen működik. A nagykállói Nagy-Korhánynak 200 frtnál többre rugó ásatási költségeit nagy részben sajátjából fedezte.*”¹³

De a város határain túl is felkarolta a jó ügyeket. A Takarékpénztár nagylelkűen hozzájárult a magyar iparos ifjúság Párizsban építendő menházának alapításához,¹⁴ rendszeres támogatást küldött a magyar írók segélyegyletének,¹⁵ s Bleuer Miklós kezdeményezésére – még mielőtt

a felhívás megjelent volna – elsőként küldött segélyt a pátrohai tűzvész károsultjainak.¹⁶

Hosszan lehetne sorolni, hogy a fentiek kívül még hány és hány területen szolgált városát, szűkebb és tágabb hazáját: a kaszinó elnökeként, a kaszinói könyvtár egyik létrehozójaként, a műkedvelő társulat alelnökeként, a megyei bizottság és az állandó választmány tagjaként, vagy akkor, amikor a Nyíregyháza – mátészalkai vasút létrehozásán fáradozott...

Kivételesen gazdag életútja azt igazolja, hogy hű magyarként és lokálpatriótaként fölsimerte a küldetését, s volt benne „ész, erő és szent akarat”, hogy maradéktalanul és példamutató tisztességgel be is töltsen azt. És volt benne szív, mely a segítségre szoruló embertársai felé mindig nyitott volt. S mindezt tette zsidóként, Szabolcs megyében, egy olyan időszakban, amikor zsidónak lenni különösen nehéz volt. De akik őt ismerték, azokat nem befolyásolták az akkori társadalmi viszonyok. Ezt igazolja az a példátlan tisztelet és szeretet, mely őt saját korában övezte. Ember és magyar volt a szó legnemesebb értelmében, akit 50 éves orvosi jubileumán zsidó és keresztény barátai, tisztelői, Nagy-kálló városa és a vármegye méltán köszöntött a köztisztelet koszorújával.¹⁷

„*A leghívebbek közül való, és talán ezek közül is az első*” – írta a Nyírvidék a haláláról tudósító hírében.¹⁸ Bleuer Miklós önzetlen munkával telt élete 1900. március 2-án ért véget. Temetésén dr. Kelemen Adolf nyíregyházi rabbi tartotta a gyászbeszédet, magyar nyelven méltatva az elhunyt érdemeit.¹⁹

Bleuer Miklós földi maradványait a nagykállói zsidó temetőben helyezték örök nyugalomra.

...

Ma, amikor elfordítjuk a fejünket, ha egy koldus mellett megyünk el, amikor arra várunk, hogy majd mások megoldják a problémákat, amikor öngazolásokat gyártunk, hogy miért nem adakozunk jótékony célokra, olyan jó tudni, hogy voltak – és remélem, vannak még – olyan emberek, akik önérdék nélkül igyekeztek jobbá, szebbé és élhetőbbé tenni ezt a világot.

Nyíregyháza, 2017. március 30.

Urbán Terézia

6 Nyírvidék, 1880. aug. 8.

7 Lipcsey Zoltán: A nagykállói gimnázium története. A nagykállói járás múltja és jelene. Bp., 1970. 166.

8 Nyírvidék, 1880. aug. 8., 1881. júl. 17., szept. 29., 1883. ápr. 15., 1894. júl. 1.

9 Lipcsey Zoltán: I. m. 170.

10 Dr. Bleuer Miklós évi orvosi fizetése 1893-ban (49 szolgálati év után) 600 forint volt. (Nyírvidék, 1893. 05. 28.)

11 Hivatalos Közlöny, 1898. febr. 1. 46.

12 Nyírvidék, 1896. máj. 24.

13 Jósa András: Szabolcsmegyei őshalmok. Archeológiai Értesítő, 1897. 4. füzet. 320.

14 Fővárosi Lapok, 1877. szept. 13. 1007.

15 Fővárosi Lapok, 1881. febr. 18. 203.

16 Nyírvidék, 1898. szept. 18.

17 Nyírvidék, 1894. febr. 25.

18 Nyírvidék, 1900. márc. 4.

19 Nyírvidék, 1900. márc. 11.